

Sortimentace surového dřeva

Vady dřeva

jsou vlastnosti, nemoci, poranění a poškození dřeva, které nepříznivě ovlivňují jeho účelové použití. K znehodnocování dřevní hmoty dochází v době růstu stromu, při skladování, zpracování i použití. Po pokácení stromu působí na dřevo přerušování toku živin jako teplo, světlo, vzduch a voda. Případy, kdy vada příznivě ovlivňuje použití, jsou ojedinělé a uplatňují se převážně jen v nábytkářském průmyslu.

Patří sem vady kmene, jako sbíhavost, křivost, točitost, aj., dále jsou vady stavby dřeva, např. sukatost, křemenitost, nepravé jádro apod. Na to následují vady dřeva vznikající během jeho uskladnění (zabarvení, hniloby apod.) vzniklé působením hub a plísní oproti zabarvení dřeva způsobenému atmosférickými vlivy (šedivění), nebo zabarvení chemického původu, vlivem železitých solí na třísloviny (černý dub). Důležitou skupinu tvoří vady dřeva způsobené mechanicko – fyzikálními vlivy, sem patří trhliny všeho druhu (výsušné, mrazové, bleskové aj.). Mrazová trhlina vzniká z mrazové kýly. Vady vznikají i zpracováním dřeva (vady výrobní).

Základní přehled vad dřeva je uveden v tabulce 2.

Sortimenty surového dříví

Podle PN 48 0004 (Těžba dřeva. Názvy a definice) je surové dříví oblé i štípané dříví, včetně štěpků, pařezů a odpadu

z procesu těžby určené k mechanickému nebo chemickému zpracování i na otop. Sortiment je definován jako oblé i štípané dřeví nebo štěpky jmenovitého určení, vyhovující požadavkům norem nebo technických podmínek.

K základním kritériím vymezujícím sortimenty surového dříví patří jakost, dřevina a rozměry.

Rozměry surového dříví

a) Tloušťka kmene je kolmá vzdálenost dvou rovnoběžných tečen k oblému povrchu kusu vedených kolmo k jeho podélné ose. Podle tloušťky se dříví dělí na hroubí a nehroubí – hranicí je 7 cm. Tloušťka se měří nejčastěji kovovou průměrkou Šindelářovou s půlcentimetrovým dělením stupnice. U kulatiny a výřezů silných nejvýše 19 cm se měří jednou uprostřed délky kusu rovnoběžně se zemí. Při určování tloušťky se zjištěná hodnota 0,5 cm a vyšší zaokrouhluje na nejbližší vyšší cm a hodnota nižší než 0,5 cm se neuvažuje. U kulatiny a výřezů silných 20 cm a více se tloušťka měří dvakrát uprostřed délky kusu. Jednotlivá měření se provádějí vždy kolmo na sebe, měří se pokud možno největší a nejmenší tloušťka. Výslednou hodnotou je aritmetický průměr obou měření. Obě tloušťky a také jejich aritmetický průměr se zaokrouhluje podle zásad shodných s měřením kusů tloušťky do 19 cm.

Pokud se v místě měření vyskytnou nepravidelnosti měnící tloušťku (suky, boule), zjišťuje se tloušťka dvěma měřeními ve

stejně vzdálenosti od tohoto místa a vypočítává se jako aritmetický průměr z obou měření.

U tyčí a tyček se tloušťka měří ve vzdálenosti 1 m od čela.

b) Délka výřezu je nejkratší vzdálenost čela a čepu, měřená po povrchu jeho oblé plochy (skutečná délka včetně nejvíce 5 cm podílu výšky záseku). Přídavek k délce určuje ČSN takto:

I. až III. třída – 1 %, nejvýše však 10 cm

III/A a III/B nad 6 m – 1,5 %, nejvýše 15 cm

IV. až VI. třída – přídavek k délce se nedává.

Charakteristika sortimentů surového dříví

Přehled platných norem:

ČSN 48 0050 Surové dříví. Základní a společná ustanovení.

ČSN 48 0051 Sortimenty surového dříví. Surové kmeny.

ČSN 48 0055 Jehličnaté sortimenty surového dříví.

ČSN 48 0056 Listnaté sortimenty surového dříví.

ČSN 48 0060 Pilařská kulatina. Rozměry.

ON 48 0071 Výmětová kulatina (VK).

PN 48 0096 Jehličnaté lesní štěpky.

PN 48 0097 Listnaté lesní štěpky.

ČSN 48 0202 Kulatina. Průmyslové druhy dřevin. Názvosloví

ČSN 48 0203 Surové dříví. Kulatina. Třídění vad.

ČSN 48 0204 Surové dříví. Kulatina. Měření vad.

ČSN 48 0205 Surové dříví. Kulatina. Názvy a definice vad.

Uvádíme zde pouze technické požadavky pro výrobu surových kmenů a výmětové kulatiny. Technické požadavky pro jehličnaté a listnaté sortimenty stanoví ČSN 48 0055 a ČSN 48 0056, jež tvoří přílohu.

Surové kmeny

Surový kmen je vytěžený odvětvený strom, od kterého je oddělena kmenová část a vršek, vhodný pro výrobu jmenovitých sortimentů podle technických norem.

Technické požadavky: Surové kmeny se vyrábějí ze všech jehličnatých a listnatých dřevin. Dodávají se v kůře a třídí se na:

- tenké (do 19 cm středové tloušťky b. k.),
- tlusté (od 20 cm středové tloušťky b. k.).

Délka surových kmenů je odstupňována po 0,25 m, vyrábějí se v co největších dopravních délkách. Nejkratší délka tenkých surových kmenů je 5,0 m, tlustých surových kmenů 8,0 m. Příklad k délce činí 1 % délky, nejvýše 10 cm. Středová tloušťka surových kmenů stoupá po 1 cm. Největší tloušťka čepu je 6 cm b. k.

Od tlustých surových kmenů se nesmějí odřezávat oddenkové části. Výjimku tvoří výřezy I. a II. třídy jakosti, pokud je odběratel

sám účelově a hospodárně nezpracovává. Dovolený rozsah vad jehličnatých a listnatých surových kmenů je uveden v tabulce 5. Ostatní vady neuvedené v tabulce jsou povoleny. Po dohodě s odběratelem je možno dodávat i tzv. nevyzdravené surové kmeny. Termín dodávek se sjednává v hospodářské smlouvě s ohledem na zachování nejvyšší jakosti dřevní suroviny a na místní podmínky.

Tabulka 5. Rozsah vad jehličnatých a listnatých surových kmenů.

Křivost (jednoduchá i složená)	dovoluje se do 8 %
Hniloba jádra	dovoluje se do 50 % plochy čela
Hniloba běli	dovoluje se do 1/2 tloušťky čela
Zapaření	dovoluje se do 1/5 tloušťky čela (měřeno od povrchu čela)
Současný výskyt hniloby jádra a běli se nepovoluje. Hloubka zapaření se zjistí zkušebním řezem.	

Výmětová kulatina

Sortiment: jehličnatá a listnatá kulatina neodpovídající rozměry a jakostí pilařským výřezům, určená pro vlastní spotřebu především ke zpracování v provozovnách přidružené dřevařské výroby v rámci lesního hospodářství.

Vyrábí se ze všech jehličnatých a listnatých dřevin. Při splnění požadavků ochrany lesa proti lýkožroutu smrkovému a dřevokazu čárkovanému se jehličnatá kulatina vyrábí v kůře, jinak odkorněná. Listnatá výmětová kulatina se vyrábí v kůře.

Rozměry: nejmenší délka výřezu je 1,50 m se stoupáním délek po 0,10 m. Nejmenší tloušťka čepu bez kůry je 8 cm. Rozsah dovolených vad je u křivosti jednoduché do 10 %, u složené do 10 % při minimální délce výřezu, hniloba jádra se dovoluje do 1/2 tloušťky čela, hniloba běli do 1/5 tloušťky čela. Ostatní vady zde neuvedené se dovolují.